

The myth of attachment theory

A critical understanding for multicultural societies

Keller, H. (2022) • Routledge, 196 pp.

Ilke Gysen •

The *Myth of Attachment Theory* is een boek waarin Heidi Keller de universaliteit van de dominante hechtingstheorie kritisch benadert. Ze blikt terug op het ontstaan van deze theorie. De gehechtheidstheorie, zoals voorgesteld door John Bowlby en later ontwikkeld door Mary Ainsworth, stelt dat een veilige emotionele band met verzorgers in de vroege kinderjaren essentieel is voor een gezonde psychologische ontwikkeling. Deze theorie heeft een aanzienlijke invloed gehad op de psychologie en opvoedingspraktijken, voornamelijk in westerse landen. Echter, Keller benadrukt dat de toepassing van deze theorie buiten westerse contexten problematisch is. Zij stelt de wetenschappelijke onderbouwing van de gehechtheidstheorie in vraag en nog belangrijker de relevantie van deze theorie in onze moderne, superdiverse en multiculturele maatschappij. Keller betoogt dat de theorie voornamelijk is ontwikkeld binnen westerse culturen en daarom onvoldoende rekening houdt met de diversiteit aan culturele praktijken en opvattingen over opvoeding wereldwijd. Daarnaast vraagt ze zich af of deze theorie nog van toepassing is in onze huidige samenleving.

Heidi Keller is professor Emeritus of Psychology en voormalig departementshoofd cultuur en ontwikkeling (faculteit menswetenschappen) aan de Osnabrueck University in Duitsland. Ze heeft heel wat prijzen ontvangen voor haar werk, waaronder de SRCD-award voor onderscheidende bijdragen in het be-

-
- Ilke Gysen is klinisch psycholoog – systeemtheoretisch psychotherapeut, opleider en staflid van de Interactie-Academie.
E-mail: ilke.gysen@iaac.eu

grijpen van internationale, culturele en contextuele diversiteit in de ontwikkeling van kinderen. Keller is hoofdauteur in het boek, maar ze verwerkt veel onderzoek van haar collega's in haar verhaal.

In dit boek onderzoekt Keller verschillende multiculturele samenlevingen en stelt dat geen enkele en exclusieve theorie over hechting van toepassing kan zijn op alle kinderen en hun families. Ze toont aan hoe de grote heterogeniteit in de leefwereld van kinderen serieus moet worden genomen om te vermijden dat er pijnlijke of onethische gevolgen ontstaan door het integraal toepassen van de hechtingstheorie op verschillende domeinen.

Ik merkte al meteen toen ik dit boek begon te lezen dat er een andere insteek werd genomen dan ik gewend ben om te lezen, namelijk een wetenschappelijke. De toepasbaarheid van de hechtingstheorieën wordt met wetenschappelijke argumenten, en niet op basis van praktijkvoorbeelden, in vraag gesteld. Alle wetenschappelijke theorieën rond hechting passeren de revue en worden kritisch onder de loep genomen. Er worden telkens bepaalde onderdelen van het onderzoek belicht met een focus op het gebrek aan cultuursensitiviteit. Omdat er telkens een deelaspect binnen de hechtingstheorie wordt belicht, gekoppeld aan een uitgebreid wetenschappelijk onderzoek, verloor ik na verloop van tijd mijn interesse. Ik miste de toepassingen in de praktijk. Voornamelijk omdat het vanuit de systemische kijk evident is dat er telkens naar de context wordt gekeken en dat niet elke theorie zomaar van toepassing is op elk individu of gezin. Ik had daarom graag gezien dat wetenschappelijke argumenten tegen de dominantie van de hechtingstheorie meer verbonden werden met een contextgerichte praktijkvisie. Het zou dit boek levendiger en vooral ook meer bruikbaar hebben gemaakt voor professionals die in aanraking komen met gezinnen in al hun diversiteit.

Wat ik vooral hoopte te lezen was wat de effecten zijn van deze dominante hechtingstheorie op de maatschappij. Een van de belangrijkste kritieken van Keller en haar collega's gaat daarover. Zij geven aan dat de gehechtheidstheorie vaak wordt toegepast zonder rekening te houden met de bredere sociale en politieke context waarin gezinnen leven. Socio-economische factoren, zoals armoede, discriminatie en migratie, kunnen allemaal van invloed zijn op de manier waarop ouders zich aan hun kinderen hechten en omgekeerd. Deze

‘kritiek’ sluit naadloos aan bij het systeemtheoretisch denken. Door de bredere context te negeren, missen traditionele benaderingen van hechting vaak belangrijke nuances en kunnen ze zelfs bijdragen aan het stigma rondom gezinnen die niet tot de middenklasse behoren of bepaalde gemeenschappen.

In het laatste deel van het boek gaat ze dieper in op hoe dit ‘nieuwe’ denken toegepast kan worden in de kinderopvang. Keller stelt dat veel zorginstanties die zich bezighouden met het jonge kind in westerse landen, de normen en verwachtingen van de gehechtheidstheorie hanteren als maatstaf voor wat als ‘gezonde’ hechting wordt beschouwd. Dit kan leiden tot een culturele ongevoeligheid en het negeren van de unieke hechtingspraktijken en -waarden die binnen verschillende culturen bestaan. De auteur wijst ook op de uitdagingen van het toepassen van de gehechtheidstheorie in een kinderopvang of zorginstelling met een hoge culturele diversiteit. Ouders en verzorgers uit verschillende culturen kunnen uiteenlopende verwachtingen hebben over de opvoeding en hechting van hun kinderen. Dit kan leiden tot conflicten tussen de opvattingen van de kinderopvangprofessionals en die van de ouders, waardoor er een kloof ontstaat in de manier waarop hechting wordt begrepen en toegepast. Het deed me erg denken aan mijn werk binnen een CIG (Centrum voor Integrale Gezinszorg) waarbij het continu zoeken was naar wat ouderschap betekent voor elk gezin waar wij ondersteuning aan boden. Er ontstonden soms meningsverschillen over wat ‘goede zorg’ is: bijvoorbeeld je kind laten huilen of niet, samen in één bed slapen met je kind, responsief zijn, ... allemaal thema’s waarbij het met elk gezin opnieuw zoeken was naar een visie op ouderschap waarin we elkaar konden vinden. Ook wij voelden als organisatie de druk van dominante hechtingsopvattingen. De buitenwereld keek mee en had ideeën over wat deze ouders wel of niet moeten kunnen om voltijds de zorg voor hun kinderen te mogen opnemen.

Interessant is dat Keller het idee dat een vaste hechtingsfiguur de norm is (en dan nog het liefst de moeder), kritisch benadert. Keller omschreef dit als WEIRD-ness, namelijk Western, Educated, Industrialised, Rich and Democratic (Henrich, et al., 2020). Ze benadrukt dat dit idee voornamelijk als ‘waar’ wordt gepercipieerd binnen een blanke, westerse samenleving. Wanneer je dit onderzoekt in andere culturen, merkt Keller op dat dit idee daar helemaal niet geldt. In vele culturen leven gezinnen met meer samen, waardoor kinde-

ren meerdere hechtingsfiguren hebben. Wat ik hierbij interessant vind is dat ze dit koppelt aan het kleiner worden van de huidige gezinnen en families in de westerse maatschappij. Hoe kleiner de gezinnen en families, hoe groter de druk op de ouders. Mij doet dit denken aan de verhoogde druk die jonge ouders (voornamelijk moeders) voelen. Het heersende debat over de impact van de eerste 1000 dagen draagt hier ook zijn steentje in bij. De combinatie van voldoende aanwezig en beschikbaar zijn voor je kind met je werk uitoefenen, sporten, sociale contacten onderhouden, ... maakt dat vele jonge ouders struggelen om alle ballen in de lucht te houden.

Tot slot roept het boek op tot een heroverweging van de manier waarop we hechting begrijpen en benaderen in een multiculturele context. De auteurs pleiten voor een meer flexibele en inclusieve benadering die gevoelig is voor de diversiteit van menselijke ervaringen en opvattingen over opvoeding en hechting. Het vereist een bereidheid om te luisteren naar en te leren van verschillende culturen en om de complexiteit van menselijke relaties en ontwikkeling volledig in het vizier te nemen.

‘Take off the attachment glasses and watch the world of relationships in all its diversity.’

(Evanschitzky geciteerd in Keller, 2022, p. 80)

Literatuur

Henrich, J., Heine, S., & Norenzayan, A. (2010). The weirdest people in the world? *Behavioural and brain sciences*, 33, 61-135.